

sules¹ Thebas occuparunt, et præsidium Lacedæmoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas, quamdiu facta est cædes civium², domo se tenuit, quòd neque malos³ defendere volebat, neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret: namque omnem civilem victoriam funestam putabat. Idem, postquam apud Cadmeam pugnari cum Lacedæmoniis cœptum est, in primis stetit. Hujus de virtutibus vitæque satis erit dictum, si hoc unum adjunxero, quod nemo eat inficias: Thebas, et ante Epaminondam natum, et post ejus interitum, perpetuò alieno paruisse imperio: contra eas, quamdiu ille præfuerit reipublicæ, caput fuisse totius Græciæ. Ex quo intelligi potest, unum hominem pluris quàm civitatem fuisse.

¹ *Exsules* Los desterrados, los extraños. Este lance se refiere en la vida de Pelópidas, cap. 4.

² *Civium*. Tambien eran tebanos los desterrados.

³ *Malos*. Los traidores, los que defendian la mala causa.

XVI.

PELÓPIDAS,

HIJO DE HIPOCLO, TEBANO.

CAPÍTULO I.

Los Lacedemonios se apoderan de Cadmea, fortaleza de Tebas. — Pelópidas es enviado á destierro. (Año 3 de la olimpiada LXXXIX, 382 antes de J. C.)

Pelopidas, Thebanus, magis historicis, quàm vulgo notus. Cujus de virtutibus dubito quemadmodum exponam, quòd vereor ne, si res explicare incipiam, non vitam ejus enarrare, sed historiam videar scribere; si tantummodo summas attigero¹, ne rudibus litterarum græcarum minùs lucidè appareat quantus fuerit ille vir. Itaque utriusque rei occurram, quantum potero; et medebor quum satietati², tum ignorantie lectorum³. Phœbidas, lacedæmonius, quum exercitum Olynthum⁴ duceret, iterque per Thebas faceret, arcem oppidi, quæ Cadmea⁵ nominatur, occupavit

¹ *Si tantummodo summas attigero*. Si no hago mas que apuntar las cosas.

² *Satietati*. Al fastidio.

³ *Ignorantie lectorum*. A la falta de no dar bastante noticia á los lectores.

⁴ *Olynthum*. Ciudad de Tracia.

⁵ *Cadmea*. El que la hizo edificar fué Cadmo cuando fundó

impulsu perpaucorum Thebanorum, qui, adversariæ factioni quò faciliùs resisterent, Laconum rebus studebant; idque suo privato, non publico fecit consilio. Quo facto eum Lacedæmonii ab exercitu removerunt, pecuniâque multarunt; neque eò magis arcem Thebanis reddiderunt, quòd, susceptis inimicitiis; satius ducebant eos obsideri, quàm liberari. Nam post peloponnesium bellum, Athenasque devictas, cum Thebanis sibi rem esse existimabant, et eos esse solos, qui adversùs resistere auderent. Hac mente, amicis suis summas potestates dederant, alteriusque factionis principes partim interfecerant, alios in exilium eiecerant: in quibus Pelopidas hic, de quo scribere exorsi sumus, pulsus patriâ carebat.

CAPÍTULO II.

Pelopidas vuelve á Tebas con doce jóvenes desterrados como él.

Hi omnes ferè Athenas se contulerant, non quò sequerentur otium, sed ut, quemque ex proximo¹ locum² fors obtulisset, eo patriam recuperare niterentur. Itaque quum tempus est visum rei gerendæ, communiter cum his qui Thebis idem sentiebant, diem delegerunt, ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam, eum, quo maximi magistratus

á Tebas en la Grecia. Los poetas mezclan muchas fábulas sobre Cadmo.

¹ *Ex proximo.* Por la cercanía.

² *Locum.* Ocasión.

simul consueverant epulari⁴. Magnæ sæpe res non ita magnis copiis sunt gestæ; sed profectò nunquam a tam tenui initio tantæ opes sunt profligatæ. Nam duodecim adolescentuli coierunt, ex his qui exilio erant multati, quum omnino non essent ampliùs centum, qui tanto se offerrent periculo: quâ paucitate percussa est Lacedæmoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni, quàm Spartanis² eo tempore bellum intulerunt, qui principes erant totius Græciæ. Quorum imperii majestas, neque ita multò post, leuetricâ pugnâ, ab hoc initio percussa, concidit. Illi igitur duodecim, quorum erat dux Pelopidas, quum Athenis interdiu³ exissent, ut, vesperscente cœlo, Thebas possent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quò minore suspicione facerent iter. Qui quum tempore ipso, quo studuerant⁴, pervenissent, domum Charonis⁵ devenerunt, a quo et tempus et dies erat datus.

⁴ *Epulari.* El día en que dejaban los magistrados su empleo, tenían juntos un gran convite.

² *Spartanis.* A los Lacedemonios.

³ *Interdiu.* Bien entrado el día.

⁴ *Quo studuerant.* En que habían hecho ánimo de llegar.

⁵ *Charonis.* Este era uno de los hombres mas distinguidos de Tebas.

CAPÍTULO III.

Pelópidas restablece la libertad despues de haber exterminado á los tiranos, y echa de la fortaleza la guarnicion lacedemonia. (Año 3 de la olimpiada c, 378 antes de J. C.)

Hoc loco libet interponere, etsi sejunctum a re proposita est, nimia fiducia quantæ calamitati soleat esse. Nam magistratum Thebanorum statim ad aures pervenit, exsules in urbem devenisse. Id illi; vino epulisque dediti, usque eò despexerunt, ut ne quærere quidem¹ de tantâ re laborarint. Accessit etiam quod magis aperiret² eorum dementia: allata est enim epistola Athenis ab Archiâ Hierophante³ Archiæ, qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat, in quâ omnia de professione exsulum per-scripta erant. Quæ quum jam accubanti in convivio esset data, sicut erat, signatam sub pulvinum⁴ sub-jiciens, « In crastinum, inquit, differo res severas⁵. » At illi omnes, quum jam nox processisset, vinolenti ab exsulis, duce Pelopidâ, sunt interfecti. Quibus rebus confectis, vulgo ad arma libertatemque vocato, non solum qui in urbe erant, sed etiam undique ex agris concurrerunt; præsidium Lacedæmoniorum ex arce pepulerunt; patriam obsidione liberaverunt.

¹ *Ut ne quærere quidem.* Ni aun informarse.

² *Quod magis aperiret.* Lo que era aun mayor prueba.

³ *Hierophante.* Sacerdote, ó guarda de las cosas sagradas.

⁴ *Sub pulvinum.* Bajo la almohoda. Usaban de ella en los convites, porque comian recostados.

⁵ *Severas.* Serias.

Auctores Cadmeæ occupandæ¹ partim occiderunt, partim in exsilium ejecerunt.

CAPÍTULO IV.

Esta primera victoria se debe exclusivamente á Pelópidas: la gloria de las siguientes es comun á él y á Epaminondas.

Hoc tam turbido tempore, sicut supra docuimus, Epaminondas, quoad cum civibus dimicatum est, domi quietus fuit. Itaque hæc liberandarum Thebarum propria laus est Pelopidæ: ceteræ ferè omnes communes cum Epaminondâ. Namque leucricâ pug-nâ, imperatore Epaminondâ, hic fuit dux² delectæ mantis, quæ prima phalangem prostravit Laconum. Omnibus præterea periculis adfuit: sicut, Spartam quum oppugnavit, alterum tenuit cornu³; quòque Messena⁴ celerius restitueretur, legatus in Persas est profectus. Denique hæc fuit altera persona Thebis, sed tamen secunda, ita ut proxima esset Epaminondæ.

¹ *Auctores Cadmeæ occupandæ.* Los que habian tenido parte en la sorpresa de la fortaleza de Cadmea.

² *Dux.* Capitan subalterno.

³ *Alterum tenuit cornu.* Mandaba una ala.

⁴ *Messena.* Véase la vida de Epaminondas.

CAPÍTULO V.

Pelópidas, despues de haber experimentado los reveses de la fortuna contraria, muere en un combáte contra Alejandro de Feres. (Año 1º. de la olimpiada civ, 564 antes de J. C.)

Conflictatus autem est cum adversâ fortunâ¹. Nam et initio, sicut ostendimus, exsul patriâ caruit: et, quum Thessaliam in potestatem Thebanorum cuperet redigere, legationisque jure satis tectum se arbitra- retur, quod apud omnes gentes sanctum² esse consuesset, a tyranno Alexandro pheræo³, simul cum Ismeniâ comprehensus, in vincula coniectus est. Hunc Epaminondas recuperavit, bello persequens Alexandrum. Post id factum, nunquam is animo placari potuit in eum a quo erat violatus. Itaque persuasit Thebanis, ut subsidio Thessaliæ proficiscerentur, tyrannosque ejus expellerent. Cujus belli quum summa et esset data, eoque cum exercitu profectus esset, non dubitavit, simul ac conspexit hostem, conflare. In quo prælio Alexandrum ut animadvertit, incensus irâ, equum in eum concitavit, proculque digressus a suis, coniectu telorum⁴ confossus cecidit. Atque hoc secundâ victoriâ accidit⁵:

¹ *Conflictatus autem est cum adversâ fortunâ.* Sufrió con constancia los reveses de la fortuna.

² *Sanctum.* Inviolable, sagrado.

³ *Alexandro pheræo.* Así llamado porque tenia tiranizada á Feres, ciudad de Tesalia.

⁴ *Coniectu telorum.* Con los muchos dardos que le tiraron.

⁵ *Hoc secundâ victoriâ accidit.* Esta desgracia le sucedió cuando la victoria se declaraba en su favor,

nam jam inclinatæ¹ erant tyrannorum copiæ. Quo facto, omnes Thessaliæ civitates interfectum Pelopidam coronis aureis et statuís æneis, liberosque ejus multo agro donaverunt.

XVII.

AGESILAO,

HIJO DE ARQUÍDAMO, LACEDEMONIO.

CAPÍTULO I.

Agesilao disputa la corona de Lacedemonia á su sobrino Leotiquis, y es preferido. (Año 1º. de la olimpiada xcv, 400 antes de J. C.)

Agesilao, Lacedæmonius, quum a ceteris scriptoribus, tum eximiè a Xenophonte² socratico collaudatus est; eo enim usus est familiarissimè. Hic primùm de regno cum Leotychide, fratris filio, habuit contentionem. Mos est enim a majoribus Lacedæmoniis traditus, ut duos haberent semper reges, nomine magis quàm imperio, ex duabus familiis Proclis et Eurysthenis, qui principes, ex progenie Herculis, Spartæ reges fuerunt. Harum ex alterâ in alterius familiæ locum fieri non licebat. Itaque utraque suum

¹ *Inclinatæ.* Arrolladas, batidas.

² *A Xenophonte.* Historiador ateniense, discípulo de Sócrates.